

Salâh Bîrsel

İstanbul-Paris

Salâh Bey Tarihi: 5

İÇİNDEKİLER

Ey Kadın Ayağa Kalk ve Titre.....	7
Zengirizler	21
Paris Yolcusu	33
Paris'te Bir Padişah	44
Cihan Şampiyonu.....	58
Antikacı Dükkânı	71
Erkekfatmalar	85
Nakavt Kralları	99
İmparator Bıyıkları.....	113
Gerdanlık	128
Dön Baba Dön.....	137
Sular	144
Mavi Tuna Dalgaları	155
Büyükdere Çayırı	166
Büyük Maç	176
Tarabya Yanıyor.....	188
İngiliz Sultan	195
Zikzaklı İşler	205
Leylaveş	216
Sevda Pazarı	227
Mahşer Midillisi.....	240
Döner Ayna	251
KAYNAKÇA	259

Ey Kadın Ayağa Kalk ve Titre

Ahmet Rasim, Abdülhak Hamit'in kız kardeşi Mihrünnisa Hanım'ın -ki doğumu Bebek'tedir- *Hazine-i Evrak* dergisinde yayınlanan bir şiirini okuduğu vakit, bunun bir kadın elinden çıkabileceğine inanmak istememiştir.

O sıralar, şiiri okuyan kimileri de ona ağabeyinin elinin değdiğini sanmışlardır. Bereket, çok geçmeden anlaşılmıştır ki -işî çakaloz edenlerin başında Süleyman Nafiz vardır- Abdülhak Mihrünnisa Hanımefendi'nin yaratılışı da *birader-i muazzam'*ı gibi insanın yüreğine kızgın kurşun akıtiyordu.

Burada ince lakırdıları kantarlamak gerekirse, şair Nigar Hanım'ın şiirleri üzerinde de bir erkek ozan elinin gezindiğini söyleyenler olmuştur. Fatma Aliye Hanım'a gelince, onun *Muhadarat* adlı romanını da babası Tarihçi Cevdet Paşa'nın muncıkladığı düşüncesi yaygındır.

Bütün bunlar, kadınların ikinci sınıf bir yaratık sayılmalarından, görevlerinin ev işlerine koşmak ve de kocalarının sözünden çıkmamak olduğuna inanmaktan geliyordu. Fatma Aliye Hanım, Georges Ohnet'in *Volonté* adlı yapıtını *Meram* adıyla çevirdiği zaman, çevrenin *şakkı şefe'sini* hesaba katarak onu "Bir Kadın" adıyla yayınlıyacaktı. Onu izleyen kitaplarında da, yine aynı çekingenliğin bir sonucu olarak, "Mütercime-i Meram" takma adına el atar. Bu, biraz da *Meram*'ın çokça tutulmasından gelmektedir.

O, 1896 yılında, kimi arkadaşlarıyla, *Muhadenet-i Nisvan* adında ilk kadın derneğini de kuracaktır. Bu arada *Nisvan-ı İs-*

lam (İslam Kadınları) ve *İstilayı İslam* gibi kitaplarla Türk amazonlarının sesini de duyurmaya koşuyordur. 1899 yılında da, *Medresetil Kuzat*, *Darülfünun* ve çeşitli okullarda öğretmenlik yapan Mahmut Esat Efendi'nin *Taaddüt-ü Zevcat'*ına bir ek düşecek ve çokeşliliğin (poligami) artık top attığını savunacaktır. 1908 yılında da -İkinci Meşrutiyet'te- *Mahasın* dergisine yazdığı bir yazıda sokaklarda estirilen samyellerinden sızlanıyordu:

-Yakını olan erkeklerle kadınların birlikte arabalara binmeleri yasak edildi. Kadın, babası, kocası, erkek kardeşi, oğlu gibi kimselerin yanında ne yapabilir? Baskısız, kontrolsüz, koruyucusuz gezenlerden bir takımının uygunsuz halleri yasaklanabilir mi? Kimi kez, kadınların paytona binmeleri önleniyor. Açık tramvayda bile, kadınlar için yer yok. Kadın bir kupa arabası ya da kapalı tramvay bekliyor. Yaz mevsiminde ise bunlar az mı az. Kadın uzun süre kaldırım üzerinde kalıyor. Boy ve pos gösteriyor. Dikkati çektiği için de gelen geçen bakıyor. Buna önem verilmiyor. Çünkü âdet... Kadınlar kışın da gerek duydukları hava ve güneşten yararlanmak için duvarlı, kapalı bahçelerden birinde bile az buçuk hava almaya olanak bulamıyor. Sonra kadınlar, sokak setlerinde ehram yapıp sebilhane bardağı gibi diziliyorlar. Çünkü bu da çoktan beri âdet.*

Burada Fatma Aliye Hanım'a kokorozlu bir nişan sunmamız gerekiyor.

72 yıllık ömründe -ölümü 1936'dadır- durmadan dinlenmeden, Türk kadınının, dolayısıyla da Türk toplumunun ay ışığını artırmak için elinden geleni yapmıştır.ERCÜMENT EKREM TALU onun için: "Harem ve kafes çağında, Türk kadınlığı bile bile koyu bir bilisizlik içinde boğulurken, okur, yazar ve yazdığını okutur olarak dosta düşmana gösterebileceğimiz birkaç kadının başında o vardı. Çok temelli bir öğrenimden geçmiş ve öğrendiklerini öğütmüştü," diyecektir.

---

* Tezer Taşkıran, *Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri*, s. 55.